

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Prof. dr Andrzej ZOLL

00-090 Warszawa
Al. Solidarności 77

Tel. centr. 551 77 00
Fax 827 64 53

Warszawa, 24 stycznia 2002 r.

35425

RPO/397242/02/I/MB

Pani
Dr Krystyna Łybacka
Minister Edukacji
Narodowej i Sportu

W listopadzie ub. odbyła się Konferencja Rzecznika Praw Obywatelskich „Prawa Osób Niepełnosprawnych - teoria, praktyka, niezbędne działania”. Licznie przybyli na nią przedstawiciele organizacji zajmujących się sprawami osób niepełnosprawnych przedstawili szereg problemów dotyczących tej grupy osób. Jednocześnie wystąpili z propozycjami wprowadzenia zmian w celu udzielania osobom niepełnosprawnym możliwie jak najszerszej pomocy i likwidowania przeszkód utrudniających im dostęp do różnych dziedzin życia na równi z osobami zdrowymi.

Jednym z przedstawionych problemów jest postulowana konieczność znoszenia barier w dostępie do nauki w szkole dzieci niepełnosprawnych, potrzeba włączania ich do szkół integracyjnych i ogólnodostępnych, a także ograniczenie orzekania o konieczności indywidualnego nauczania w domu. Zapewnienie dzieciom niepełnosprawnym warunków prawidłowego rozwoju i pomoc w ich adaptacji do życia wśród ludzi zdrowych wymaga m.in. możliwości prowadzenia wspólnych zajęć, nauki i pracy obu tych grup.

Zgodnie z art. 1 pkt 5 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 1996 r. Nr 67, poz. 329 z późn. zm.), system oświaty zapewnia możliwość pobierania nauki we wszystkich typach szkół przez dzieci i młodzież niepełnosprawną

oraz niedostosowaną społecznie, zgodnie z indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz predyspozycjami. W integracyjnym kształceniu upatrywana jest szansa dzieci niepełnosprawnych na jak najlepsze przystosowanie ich do życia w społeczności, szansa na możliwość znalezienia pracy. Tymczasem – jak informują uczestnicy Konferencji – bardzo często zdarza się, że dzieci ze szkół integracyjnych i ogólnodostępnych są kierowane do szkół specjalnych, rzadko jednak możliwy jest transfer odwrotny. Rodzice dzieci niepełnosprawnych stawiani są często w sytuacji bez wyjścia i pod presją szkoły godzą się na oddanie dziecka do szkoły specjalnej, chociaż szkoła macierzysta ma możliwość sprawowania właściwej opieki nad dzieckiem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Najczęściej wskazywaną przyczyną takiej sytuacji jest brak przygotowania nauczycieli do prowadzenia zajęć w szkołach ogólnodostępnych i integracyjnych. Brak umiejętności pracy z niejednorodnym zespołem klasowym, a także trudności we właściwym podejściu do dzieci niepełnosprawnych rodzą niechęć szkół i nauczycieli do prowadzenia zajęć we wspomnianych typach szkół. Z drugiej strony jawi się brak umiejętności nauczycieli w nauczaniu dzieci zdrowych właściwych postaw wobec niepełnosprawności, tolerancji wobec niepełnosprawnych kolegów, a także udzielania im pomocy, której wymagają.

Podobne zastrzeżenia zgłaszają opiekunowie dzieci autystycznych. Twierdzą oni, że możliwość pobierania nauki we wszystkich typach szkół przez dzieci niepełnosprawne - zgodnie z art. 1 pkt 5 ustawy o systemie oświaty - jest tylko teorią. W praktyce regułą jest, że dzieci i młodzież z autyzmem nie znajdują dla siebie miejsca w szkołach publicznych. Rodzice starający się umieścić dziecko autystyczne w szkole publicznej spotykają się najczęściej z odmową. Dyrektorzy szkół tłumaczą taką decyzję brakiem miejsca, brakiem warunków i odpowiednio przygotowanej kadry. W programie studiów kształcących przyszłych nauczycieli szkół specjalnych problematyka pracy z uczniami z autyzmem jest zaledwie zasygnalizowana. To zbyt mało, żeby zdobyć rzetelną wiedzę na ten temat, a jednocześnie zapewnić dzieciom autystycznym fachową opiekę. W najlepszym wypadku dziecko przyjmowane jest do szkoły na próbę, po której rodzice są zawiadamiani, że dziecko nie jest w stanie uczyć się w warunkach szkolnych. W tej sytuacji rodzice są niejako zmuszeni do złożenia wniosku o nauczanie indywidualne. W rezultacie pogłębia to bardzo izolację tych uczniów, pozbawia potencjalnej szansy na naukę funkcjonowania w grupie, jest sprzeczne z potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi.

W świetle przedstawionych na Konferencji problemów, postulat zwiększenia wysiłków w kierunku odpowiedniego przygotowania kadry nauczycielskiej do pracy z dziećmi niepełnosprawnymi wydaje się więc być uzasadniony. W związku z powyższym zwracam się z uprzejmą prośbą do Pani Minister o rozpatrzenie możliwości stworzenia stosownych programów kształcenia nauczycieli, kursów przygotowawczych obejmujących przedmioty i zagadnienia ułatwiające nauczycielom

rozpoznawanie specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów, a także umożliwiające im umiejętną pracę z dziećmi w klasach mieszanych.

/-/ Prof. dr Andrzej Zoll